

Тема 2

Производство по обжалване действията на съдебния изпълнител и ТР № 2/2013 г. от 02.06.2015 г. на ОСГТК на ВКС:

Защитата чрез обжалване действията на съдебния изпълнител е приложима само в случая, в който е налице процесуално незаконосъобразно принудително изпълнение – незаконосъобразни действия или откази на съдебния изпълнител. Идентичен е режима на обжалване действията на ЧСИ и ДСИ. Недопустимо е по този ред да се оспорват материалноправните предпоставки за принудителното изпълнение. Защитата в тези случаи е по исков ред – чл.439 от ГПК по отношение на длъжника, като в ал.2 на цитираната разпоредба са посочени обхвата на възраженията относно съществуването на изпълняемото право, които може да прави длъжника – факти, които са настъпили след приключване на съдебното дирене в производството, по което е издадено изпълнителното основание. По общо правило длъжникът не може да оспорва съществуването на материалното право пред съдебния изпълнител, с изключение на случая, в който вземането на вискателя е било удовлетворено преди образуване на изпълнителното производство чрез плащане или друг равностоеен способ. В тази хипотеза изпълнителното производство следва да се прекрати на основание чл.433, ал.1, т.1 от ГПК ; защитното средство на конкуриращ вискател е отрицателния установителен иск по чл.464 от ГПК, който ще предяви срещу привидния кредитор и длъжника ; искът по чл.523 от ГПК по отношение защитата на трето лице при въвод във владение. Една от основните предпоставки за предявяването на този иск е третото лице да осъществява владение след образуване на делото, решението по което се изпълнява. В противен случай съдебният изпълнител няма право на въвод, а ако осъществи такъв трето лице има право на жалба срещу тези действия. Въпросът е спорен и към настоящия момент им висящо тълкувателно решение то този въпрос – т.дело №3/2015г. ; искът по чл.440 от ГПК/чл.336 от ГПК-отм./, който дава право на третото лице да предяви иск за приемане на установено по отношение на длъжника и вискателя, че имуществото, върху което е насочено изпълнение не принадлежи на длъжника. Преобладаваща съдебна практика предвиждаше, че този иск е допустим само в случая, в който вещта се държи от длъжника, така че може да бъде описана, а в противен случай защитата на третото лице следва да бъде чрез обжалване действията на съдебния изпълнител/чл.435, ал.4 от ГПК/. По този въпрос също предстои произнасяне от двете колегии на ВКС.

Вискателят може да обжалва :

1/отказ на съдебния изпълнител да извърши искано изпълнително действие, в т.ч. и отказа на съдебния изпълнител да образува изпълнително дело. Ако тези действия се обжалват от вискател, който твърди, че е присъединен по право в изпълнителния процес, то същия следва да установи това си качество - държавата за публичните си вземания, размерът на които е бил съобщен на съдебния изпълнител до извършване на разпределението/СИ изпраща съобщение на НАП за всяко започнато изпълнение и

всяко разпределение/ ; чл.459, ал.1 от ГПК – кредитор с обезпечен иск ; чл.459, ал.2 от ГПК – ипотекарния и зложния кредитор, както и за кредитора с правона задържане ; 2/постановленията за спиране и прекратяване на изпълнителното производство

Ако кредитора е прехвърлил вземането си на трето лице чрез договор за цесия, която е била надлежно съобщена на длъжника, новия кредитор има право на жалба срещу отказа да бъде извършено изпълнително действие.Формалното качество кредитор се установява с документа, обективиращ договора.

Активно легитимиран да обжалва отказа е лицето, което е платило чуждия дълг и се е суброгирао в правото на удовлетворения кредитор – например поръчителя, който е платил чуждо задължение ; лицето, което е обезпечило чуждо задължение със залог или ипотека върху свой имот.

Недопустими жалби : кредитор, който се счита за присъединен по право в изпълнението няма право на жалба срещу отказа на съдебния изпълнител да го конституира като вискател, а може да обжалва впоследствие постановление, което не е отчело правата му – неотчитане на публичното вземане на държавата при изготвяне на разпределението ; вискателят, по чието искане е било образувано изпълнителното производство няма право да обжалва действията на съдебния изпълнител по допускане на присъденияването на друг кредитор, доколкото формално не се касае за отказ да се извърши изпълнително действие.Защитата в тази хипотеза е по исков ред – чл.464 от ГПК ; определянето на началната цена/оценката/ при публичната продан не подлежи на обжалване по реда на чл.435 от ГПК.С ЗИД на ГПК ДВ, бр.50/2015г., бе изменена разпоредбата на чл.485, ал.2 от ГПК, която предвижда, че началната цена при първата публична продан не може да бъде по-ниска от данъчната оценка на имота, когато такава е определена.Би следвало да се приеме, че ако такава оценка за имота няма, на общо основание следва да намери приложени разпоредбата на чл.485, ал.1 от ГПК - Съдебният изпълнител определя началната цена, от която ще започне наддаването, като се прилага съответно чл. 468.

Длъжникът може да обжалва :

Постановлението за налагане на глоба – чл.527, ал.1 и ал.3 от ГПК/втората разпоредба предвижда глоба за неизпълнение на задължението за бездействие/ ; чл.528, ал.3 вр. ал.2 от ГПК ;

Практически най-важната възможност на длъжника е да обжалва насочването на изпълнение върху имущество, което смята за несеквестируемо, като тазизащита на длъжника е приложима само при изпълнение на парични вземания.В тежест на длъжника е да направи оплаквания, че е насочено изпълнение върху имущество, което смята за несеквестируемо, което е въпрос на допустимост на жалбата.Общото посочване на действията, които се атакуват без позоваване на несеквестируемост, води до недопустимост на жалбата.Разбира се, че жалбата ще се приеме за допустима в случая и без длъжника да се позове на пълна или частична несеквестируемост, при

условие че са направени оплаквания, че е недопустимо насочването на принудително изпълнение върху определено имущество – пенсия, издръжка, единствено жилище и др.

Разпоредбата на чл.444 от ГПК предвижда изрично, че несеквестируемостта по чл.444 и чл.446 от ГПК важи само по отношение на длъжник-физическо лице /несеквестируемост, която е обоснована с непрехвърляемост на правото – право на ползване, или е свързана с права, чието упражняване зависи от чисто личната преценка на неговия носител, може да се постави както при физически лица, така и при ЮЛ/.В практиката се е поставял въпроса дали с тази защита следва да се ползва и ЕТ, доколкото не се касае за различен правен субект от физическото лице.Въпреки

обстоятелството, че § 9. (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2003 г., в сила от 12.11.2002 г.) от ПР на ГПК предвижда, че не могат да се ползват от разпоредбите на чл. 339, буква "ж"– несеквестируемост на единственото жилище предприемачите-строители за задълженията им, произтичащи от строените от тях постройки, до влизането на този кодекс в сила, както и търговците за задълженията, направени от тях в това им качество, ВКС е приемал, че тази защита важи и спрямо едноличните търговци – Решение №855/04.12.2003г., постановено по гр.д.№123/2003г., Пг.о., Решение №825/08.01.2007г. на ВКС, постановено по т.д.№487/2006г., I т.о., като второто от посочените решение касае производство не по индивидуално, а универсално принудително изпълнение.В практиката на ОС, които попадат в апелативния район се приема, че правилото на чл.444, т.7 от ГПК важи и за ЕТ.

Практиката приема, че е налице задължение за съдебния изпълнител и съда служебно да проверяват дали правото, обект на изпълнителния процес, е секвестируемо, доколкото се касае за императивни правни норми, установени в обществен интерес.С оглед на горното следва да се приеме при евентуален спор относно несеквестируемостта на имуществото трябва да се прилагат общите правила за разпределение на доказателствената тежест, което означава, че длъжникът следва да се ограничи само в твърдението, че жилището е единствено, а вискателят е този, който трябва да установи, че длъжникът има и друго жилище/за длъжника установяване на липсата на друго жилище е отрицателен факт/.Изложеното по-горе не изключва възможността страната, в полза на която е установена несеквестируемостта, да се позове сама на нея.Следва да се приеме, че длъжникът може да се позове на несеквестируемост до приключване на изпълнителния процес, но ако трети лица са придобили права върху такава вещ, техните права се запазват/арг.чл.433, ал.3 от ГПК/. Затова в производството по обжалване на постановлението за възлагане длъжникът не може да навежда оплаквания, които са свързани с несеквестируемостта на вещта.Това, че длъжникът е пропуснал възможността да обжалва действията на съдебния изпълнител, които са свързани с несеквестируемостта на вещта не означава, че тези действия са законосъобразни.На общо основание може да се претендира ангажиране на имуществената му отговорност за вреди по чл.441 от ГПК или чл.49 от ЗЗД спрямо Министерство на правосъдието.

Според т.1 от ТР№2/26.06.2015г. на ОСГТК принудителното изпълнение се насочва върху отделен имуществен обект на длъжника с налагането на запор или възбрана върху този обект. Несеквестрируемостта на непотребимите вещи е забрана за тяхното осребряване. Налагането на запор/възбрана върху тях обаче е допустимо, тъй като запорът/възбраната ги задържа в патримониума на длъжника - налагането на запор или възбрана върху вещи не е несъвместимо с несеквестрируемостта и в този смисъл не я нарушава. Допустим е и описът на непотребимите вещи (той е елемент от фактическия състав на запора, когато за първи път ги индивидуализира), забранено е осребряването им и поради това при описа несеквестрируемите непотребими вещи не може да бъдат предадени за пазене във вкъща на длъжника, а несеквестрируемото жилище може да бъде предадено за пазене на лице, което не се числи към домакинството на длъжника само ако не се намери такова лице и длъжникът отсъства. Несеквестрируемостта на потребимите вещи (храна за хора и животни, посадъчен материал, горива) е забрана за ограничаване правото на длъжника да се разпорежда с тях, затова запорът върху тях (той обикновено се налага с описа) е несъвместим с несеквестрируемостта и в този смисъл я нарушава. Длъжникът може да се разпорежда с несеквестрируемите непотребими вещи въпреки наложения запор.

Във връзка с въпроса на колегите от ОС-гр.Монтана : Когато по изп.д. са налице данни, че имотът е несеквестрируем, а взыскателят е насочил изпълнение върху този недвижим имот, следва ли съдебният изпълнител да извърши опис, след като взыскателят настоява за това ? – Според тълкувателното решение описът на несеквестрируема вещь е допустимо действие, но е налице забрана за нейното осребряване. За взыскателя е налице интерес да бъде извършен този опис, тъй като ако длъжникът извърши разпоредителни действия с имота несеквестрируемостта отпада. В тежест на взыскателя е да заплати всички разноски по описа, които са 1.5% от стойността на описаната вещь, които ще останат за неговата сметка ако длъжника не се разпореди с имота. Това означава, че отказът на съдебния изпълнител да извърши искания опис е действие, което подлежи на обжалване. Не е коректно становището, че без длъжника да възрази, че имуществото, срещу което се насочва изпълнението е несеквестрируемо, съдебният изпълнител е длъжен да извърши следващите се изпълнителни действия и да продаде вещта.

Длъжникът може да обжалва отнемането на движими вещи или отстраняването му от имот поради това, че не е уведомен надлежно за изпълнението, т.е не е получил ПДИ. Същият може да обжалва и постановлението за разноските, както разбира се и кредитора по силата на общите правила за разноски.

Недопустими жалби на длъжника : отказ на съдебния изпълнител да прекрати изпълнителното производство, тъй като са налице основанията по чл.433, ал.1, т.8 от ГПК – длъжникът не е легитимиран да обжалва отказа да се прекрати изпълнението. Може да се постави въпроса за евентуалната отговорност на ЧСИ за вреди. Разпоредбата на чл.435, ал.2 от ГПК посочва изчерпателно действията, които подлежат на последващ съдебен контрол.

Длъжникът не може да обжалва действията, които са свързани с нарушаване изискването на процесуалния закон да се връчи ПДИ от страна на ЧСИ. Може да се постави въпроса за евентуална отговорност на съдебния изпълнител за вреди.

С определение №3630/31.10.2016г. по гр.д.№8090/2016г. на САпС и Определение №3243/30.09.2016г. по гр.д.№4384/2016г. на САпС, са потвърдени определенията на окръжния съд, с които са оставени без разглеждане жалбите на длъжниците срещу действията по налагане на възбрана и извършване на опис на недвижими имоти, при позоваване на длъжника за несеквестируемост.

Обжалване на постановление за възлагане на имот :

Разпоредбата на чл.435, ал.3 от ГПК предвижда, че постановлението за възлагане може да се обжалва само от лице, внесло задатък до последния ден на проданта, и от взискател, участвал като наддавач, без да дължи задатък, както и от длъжника, поради това, че наддаването при публичната продан не е извършено надлежно или имуществото не е възложено по най-високата предложена цена.

Жалбата на длъжника би била допустима, ако се съдържа оплаквания за нарушение на разпоредбата на чл.489 от ГПК, която регламентира процедурата по отправяне на наддавателни предложения при насочено изпълнение върху недвижим имот, тази на чл.490 от ГПК относно лицата, които могат да участват в процедурата, както и на чл.492, ал.1 от ГПК, която постановява, че за купувач се определя участника, който е предложил най-високата цена.

В тази връзка следва се съобрази т.8 от ТР№2/26.06.2015г. по т.д.№2/2013г. на ОСГТК, според която : връчването на поканата за доброволно изпълнение, оценката на имуществото и разгласяването на проданта подготвят, но не са част от наддаването, поради което те излизат въвн от предмета на проверка при обжалване на постановлението за възлагане. Част от наддаването са действията на съда и наддавачите във връзка с подадените тайни наддавателни предложения в продължение на пълния срок за това и действията на страните с право на изкупуване, както и действията на съдебния изпълнител и наддавачите при провеждане на наддаването с явни наддавателни предложения с фиксирана стъпка. Обявяването на купувач следва наддаването, но то подлежи на проверка само доколкото е довело до възлагане на най-високата предложена цена.

В производството по обжалване на постановлението за възлагане задължително участват лицето, което е обявено за купувач и собствениците на имота, срещу който е насочено изпълнението, съотв. лицето, което също е участвало в проданта и по чиято жалба е инициирано производството – примерно не е обявен за купувач. Тези жалби не се разглеждат в открито заседание, тъй като лицето участвали като наддавачи в публичната продан не са трети лица.

Недопустима е жалбата срещу възлагането на движима вещь ; Недопустима е купувача да обжалва отказ на съдебния изпълнител да издаде възлагателно постановление ; недопустимо е наддавач да обжалва отказа на съдебния изпълнител да върне задатъка след приключване на проданта

Жалба от ипотекарния кредитор :

В практиката на ВКС има постановени противоположни решения. Част от практиката приема, че лицата, които са обезпечили чуждо задължение чрез учредяване на ипотека върху собствен имот имат качеството на трети лица по смисъла на чл.437, ал.2 от ГПК, а не на длъжници по изпълнението, поради което техните жалби срещу

постановленията за възлагане е следвало да се разгледат в открито заседание – Решение №165/19.05.2015г. на ВКС по гр.д.№7232/2014г., IVг.о., което е било постановено по реда на чл.303 от ГПК, доколкото решението на съответния окръжен съд, постановено по жалба срещу постановлението за разноски подлежи на отмяна. В същия смисъл е и Решение №87 от 16.05.2013г. на ВКС по т.д.№61/2013г., Пг.о.

В обратен смисъл е Решение №30 от 07.03.2016г. на ВКС по гр.д.№5217/2015г., IVг.о., според което трети лица по смисъла на чл. 437, ал. 2 ГПК са само тези извън субективните предели на изпълнителния лист, чиято правна сфера е засегната от изпълнителните действия, но не и длъжника, спрямо чието имущество е насочено изпълнението, без значение дали изпълнителния лист срещу него е издаден за лично задължение или като ипотечен длъжник, отговарящ за чужд дълг.

Така с определение по ч.гр.д.№3302/2016г., САС е приел, че Разпоредбата на чл. 429, ал. 3 ГПК предвижда, че изпълнителният лист има сила и срещу лице, дало своя вещ в залог или ипотека за обезпечение на дълга, когато вискателят насочва изпълнението върху тази вещ. Това лице има процесуалното качество на трето лице в изпълнителното производство и го задължава да търпи изпълнителните действия, които са насочени върху собствената му вещ. Горното означава, че на общо основание са приложими разпоредбите на чл.436, ал.2 и чл.437, ал.2 от ГПК, които регламентират процедурата по разглеждане на жалбите на третите лица, но действията, които може да обжалва са идентични с тези, които може да атакува главния длъжник/чл.435, ал.2 ГПК/.

Жалби на трети лица :

Не се допуска насочване на принудително изпълнение на парични вземания върху вещи, които в деня на запора или възбраната се намират във владение на трети лица – чл.465 от ГПК по отношение на движимите вещи ; чл.483 от ГПК по отношение на недвижимите имоти. В разпоредбата на чл.435, ал.4 от ГПК са посочени предпоставките за допустимост на жалбата – дали ТЛ владее имота към момента на налагане на възбраната. Съпругът недлъжник няма качеството на ТЛ тогава, когато се насочва изпълнение върху общ имот. Същият има специални правила за защита - чл.502 и чл.503, ал.1 от ГПК.

Ако само на база твърденията е видно, че третото лице няма право на жалба не е необходимо да се насрочва делото в о.з. - Лице, което не владее, а държи имота няма право на защита по реда на обжалване действията на съдебния изпълнител/наемател/. Ако формално интереса е обоснован се провежда открито заседание, в което се извършва проверка на твърденията за легитимацията на третото лице/.

Жалба срещу въвод :

Недопустимо е обжалване на действията по въвод на купувача в имота, който е придобил на публична продажба. Защитата е само искова чл.498, ал.2 от ГПК.

Обжалване на разпределение :

По общо правило при обжалване на действията на съдебния изпълнител от страните в изпълнителния процес или от трето лице сезирания окръжен съд действа

като контролно-отменителна инстанция. Ако установи незаконност на извършеното действие същия не се произнася с акт по същество, а го отменя и връща делото със задължителни указания по приложение на закона. Изключение от това правило е обжалване на разпределението, което съдебният изпълнител е изготвил, в който случай ако съда отмени същото като незаконосъобразно изготвя сам разпределение, което е съобразено с естеството на кредиторите и привилегиата на техните вземания, както и постановлението на съдебния изпълнител, с което са определя равностойността на движима вещ, която не се намира в държане на длъжника и не може да бъде предадена на вискателя. В тези хипотези и производството пред съответния апелативен съд е въззивно, а не контролно-отменително.

Жалбата трябва да се основава на нарушения във връзка с разпределението, изразяващо се в нарушаване правилата на чл.136 от ЗЗД, чл.458 и чл.459 от ГПК, но не и да се правят оплаквания, които нямат връзка с разпределението – процесуални нарушения във връзка с оценката, уведомяването на страните.

Противоречива е практиката дали може да са обжалва разпределението в частта на определените разноси. Според някои съдилища разноските се определят с отделно постановление, което може да се обжалва по реда на чл.435, ал.2 от ГПК, а според други е допустимо.

В производството по обжалване на разпределението могат да се правят оплаквания, които са свързани с това, че е осребрено несеквестируемо имущество/т.1 от ТР/. В този случай длъжникът има право да получи цялата стойност на несеквестируемото имущество, което е било осребрено.

Съгласно Решение №241 от 28.10.2015г. по гр.д.№643/2015г., Шг.о., което е било постановено във връзка с налагане на дисциплинарно наказание на ЧСИ, не могат да се отменят последици на продан на несеквестируемо имущество, за да се осуети разпределението. Последното ще се довърши, а получената цена ще се изплати на лицето.

Изготвил : съдия Атанас Кеманов